

Frivilligcentraler
i Sverige
– en kartläggning

Frivilligcentraler i Sverige – en kartläggning

Socialstyrelsen klassificerar sin utgivning i olika dokumenttyper. Detta är en *Lägesbeskrivning*. Det innebär att den innehåller redovisning och analys av kartläggningar och andra former av uppföljning av lagstiftning, verksamheter, resurser mm som kommuner, landsting och enskilda huvudmän bedriver inom hälso- och sjukvård, socialtjänst, hälso- och smittskydd. Den kan utgöra underlag för myndighetens ställningstaganden och ingå som en del i större uppföljningar och utvärderingar av t.ex. reformer och fördelning av stimulansmedel. Socialstyrelsen svarar för innehåll och slutsatser.

Förord

Socialstyrelsen har gjort en kartläggning av frivilligcentraler och motsvarande verksamheter i Sverige. Syftet var att få en bättre bild över var dessa verksamheter finns och hur de arbetar.

I denna rapport presenteras resultatet av kartläggningen och i kommentarerna påtalas behov av ett övergripande stöd och strukturer för att utveckla frivilligcentralernas roll och verksamhet.

Rapporten har skrivits av Stina Törnell Sandberg, utredare vid Sekretariatet för frivilligt socialt arbete och organisationsbidrag. Under arbetets gång har utredare Anders Bergh, enkätkonstruktör Anna Flöjte, jurist Drazenko Jozic, statistikerna Andreas Grass och Anna Hagman konsulterats. Forskaren Lars-Erik Olsson vid Ersta Sköndal högskola har fungerat som kvalitets-säkringsexpert.

Ett särskilt tack riktas till Hans Andersson, Stiftelsen Centrum för samhällsarbete och mobilisering, Margareta Backlund, Nykvarns kommun, Eva Bergström, Hörby kommun, Agneta Bruhn, Örebro kommun, Signe Isaksson, Norrköpings kommun, Jannicke Kihlman, Fenix Självhjälpscenter & Frivilligcentral, Göran Pettersson, Forum för frivillig socialt arbete och Ann-Louise Sorbring, Orust kommun, som tog sig tid att gå igenom testenkäten och följebrevet samt komma med synpunkter.

Åsa Börjesson
Avdelningschef

Innehåll

<i>Förord</i>	4
<i>Sammanfattning</i>	8
Frivilligcentralerna	8
Start, finansiering och drift	8
Målgrupper och verksamhet	9
Samordnare	9
Frivilliga	9
<i>Socialstyrelsens kommentarer</i>	10
Frivilligcentraler och liknande verksamhet	10
Vem engagerar sig?	11
Stöd till anhöriga	11
Framtiden	12
<i>Inledning</i>	13
Rapportens disposition	13
Cesam	13
Regeringens stöd till ideell verksamhet	14
Statskontorets rapporter om den ideella sektorn	14
Definitioner och avgränsningar	16
Metod	17
Första omgångens enkäter	17
Andra omgångens enkäter	17
<i>Frivilligcentralerna</i>	19
Starten	19
Verksamheten	20
Målgrupper	20
Innehållet i verksamheten	22
Organisation	24
Samordnare	26
Frivilliga	28
<i>Referenser</i>	32
<i>Enkät till socialcheferna</i>	34
Kartläggning av frivilligcentraler/motsvarande verksamhet	34
1. Finns frivilligorganisation/motsvarande i kommunen/kommundelen enligt ovanstående definition?	34
3. Om frivilligcentral/motsvarande finns, ange:	35

4. Om mer än en frivilligcentral/motsvarande finns, ange även för dessa:	35
5. Eventuella synpunkter/kommentarer:	35
Enkät till frivilligcentraler	36
Kartläggning av frivilligcentraler/motsvarande verksamhet i Sverige	36
5. Vem driver frivilligcentralen (november 2005)?	37
6. Vilken verksamhet bedrivs på frivilligcentralen (november 2005)?	38
Följebrev	43
Kartläggning av frivilligcentraler/motsvarande verksamhet i Sverige	43
Definitioner	43
Kvalitetsdeklaration av statistiska metoder	45
Population	45
Datainsamling	45
Ramtäckning	45
Mätning	46
Bortfall	46
Resultatframställning och bearbetning	46

Sammanfattning

I början av 1990-talet började frivilligcentraler att etableras på olika platser i landet. Det var Stiftelsen Centrum för samhällsarbete och mobilisering som initierade denna verksamhet i Sverige. Inspiration till att bilda frivilligcentraler kom bland annat från Norge. Statliga bidrag till att etablera frivilligcentraler ingick i regeringens stöd till ideell verksamhet under perioden 1993 till 1996.

Socialstyrelsen beslutade hösten 2005 att göra en kartläggning av frivilligcentraler och motsvarande verksamheter i Sverige. Syftet var att få en bättre bild över var dessa verksamheter finns och hur de arbetar. Det finns några fallstudier av verksamheten, men inga mer systematiska studier. Det fanns inte heller någon samlad kunskap om hur många frivilligcentraler som finns i dagsläget och vilken typ av verksamhet de bedriver.

Begreppet frivilligcentral har olika benämningar t.ex. resursbank, dagcentral eller träffpunkt. För att nå så många som möjligt i undersökningen efterfrågades även motsvarande verksamheter. Det gäller således verksamheter som är en frivilligcentral enligt definitionen nedan, men som inte har med ordet frivilligcentral i sitt namn.

Under kartläggningen samlades information om frivilligcentralerna in i två omgångar. I den första omgången samlades information in via en elektronisk enkät till Sveriges samtliga socialchefer. Alla 290 kommuner besvarade frågan om det finns en frivilligcentral eller motsvarande verksamhet i kommunen enligt definitionen nedan. I den andra omgången skickades en enkät per post till alla verksamheter som kommunerna uppgett var frivilligcentraler enligt definitionen. Alla 153 verksamheter som fick enkäten besvarade denna. Kartläggningen gäller situationen i november 2005.

Frivilligcentralerna

I undersökningen användes den definition som tagits fram av Stiftelsen Centrum för samhällsarbete och mobilisering¹.

Start, finansiering och drift

I november 2005 fanns det 69 frivilligcentraler och de regionala skillnaderna är stora. Det finns 38 frivilligcentraler i Götaland, 26 i Svealand och 5 i Norrland. Cirka 60 procent startade före 2000 och resten därefter. Det var

---

¹ En frivilligcentral är ett informationskontor för frivilliga uppgifter, en kontaktpunkt för människor som önskar göra frivilliga insatser (till enskilda eller till organisationer) och de som har behov av att få t.ex. hjälp av frivilliga, en verksamhet som har till uppgift att synliggöra det frivilliga arbetet i närområdet och visa hur viktigt det är med frivilliga insatser, en verksamhet som bör underlätta förhållandena så att organisationer, grupper och enskilda kan göra insatser i närmiljön och en verksamhet som ska fungera som ett komplement till den offentliga och privata sektorn.

främst kommunen eller kommunen och frivilligorganisationer tillsammans som tog initiativ till att starta verksamheten. Nästan 70 procent av frivilligcentralerna finansieras av kommunerna. Övriga finansieras i huvudsak gemensamt av kommuner och frivilligorganisationer. Några få finansieras av frivilligorganisationer. Drygt 40 procent av frivilligcentralerna drivs av kommunerna, 23 procent drivs av frivilligcentralen som egen förening och 30 procent drivs antingen av frivilligorganisationer i kommunen eller gemensamt av kommunen och frivilligorganisationer.

Målgrupper och verksamhet

Frivilligcentralernas målgrupper är i första hand äldre, personer med fysiska funktionshinder och personer med psykiska funktionshinder. Ungefär två tredjedelar av frivilligcentralerna förmedlar frivilliga sociala insatser från en person till 50 personer. Med frivilliga sociala insatser menas t.ex. punktin-satser som ledsagning till läkare, affär och post. Alla frivilligcentraler förmedlar kontakter mellan personer som vill ge respektive ta emot frivilliga sociala insatser och de har också sociala aktiviteter i frivilligcentralen. De flesta organiserar dessutom sociala aktiviteter utanför frivilligcentralen, medan 20 stycken därutöver ordnar självhjälpsgrupper. De flesta frivilligcentralerna marknadsför sin verksamhet på flera sätt. 90 procent marknadsför sig via broschyrer medan drygt hälften marknadsför sig via affischer, annonser i lokaltidningarna och via Internet.

Samordnare

En samordnare leder verksamheten i 64 av de 69 frivilligcentralerna. I nästan trefjärdedelar av frivilligcentralerna är det kommunerna som står för samordnarnas lön. Knappt 40 procent har fått utbildning inom ramen för sitt uppdrag på frivilligcentralen. Av dessa är det cirka hälften som fått utbildning av kommunen och ungefär 40 procent av frivilligorganisationer. En fjärdedel av samordnarna får inget stöd i sin funktion. Nästan lika många får dock grupphandledning och knappt hälften får någon form av annat stöd. Enskild handledning förekommer sparsamt.

Frivilliga

Det är främst pensionärer och personer med sjuk- eller aktivitetsersättning som utför frivilliga sociala insatser. Arbetssökande är den tredje största gruppen som utför sådana insatser. Drygt 80 procent av frivilligcentralerna kan anlita mellan 1–49 personer för frivilliga sociala insatser. Det vanligaste sättet att rekrytera frivilliga är tips från andra frivilliga, genom frivilligorganisationer och annonser. De flesta frivilligcentraler använder sig av flera sätt för att rekrytera frivilliga. Det vanligaste stödet till frivilliga består av en utbildning eller kurs eller någon form av handledning. 62 frivilligcentraler informerar de frivilliga om etiska frågor som tystnadsplikt och/eller så får de frivilliga skriva under en tystnadsförsäkran. Tre fjärdedelar av frivilligcentralerna har någon form av försäkring för sina frivilliga och en fjärdedel för samtal med en eller flera fackliga organisationer om t.ex. var gränserna går för frivilliga sociala insatser.

Socialstyrelsens kommentarer

Frivilligcentraler är ett relativt nytt fenomen i Sverige. Kommunerna har ett stort engagemang i denna verksamhet genom att de till stor del står för både finansiering och drift. Även staten har sporadiskt stött etablering av frivilligcentraler.

Frivilligcentraler och liknande verksamhet

En frivilligcentral är en mötesplats för såväl enskilda personer som föreningar och organisationer i lokalsamhället. Den skapar förutsättningar för medborgarnas inflytande och delaktighet och stärker därmed demokratin. Frivilligcentralerna erbjuder aktiviteter utifrån de besökandes behov och önskemål, såväl inom som utanför lokalen. Frivilligcentralen är också ett informations- och förmedlingskontor för frivilliga insatser som ska underlätta för enskilda, grupper och organisationer att göra frivilliga insatser i lokalsamhället. Detta innebär att frivilligcentralen har kunskap om vad frivilligorganisationerna i området har för verksamhet och kan förmedla kontakt mellan personer som vill göra en frivillig insats via en organisation. Frivilligcentralen förmedlar också kontakt mellan personer som önskar göra en frivillig insats för en person som har behov att få en sådan insats. Det kan t.ex. vara i form av besök eller ledsagning. Frivilligcentralerna bidrar därmed till att skapa sociala nätverk och motverka ensamhet och isolering. De synliggör det frivilliga arbetet i närområdet och visar hur viktigt det är med frivilliga insatser. Tanken är att frivilligcentralerna ska rikta sig till alla som bor i lokalsamhället. Det är en förebyggande verksamhet och ett komplement till verksamheten inom både den offentliga och privata sektorn.

En del kommuner bygger i dag upp ett aktivt socialt frivilligt arbete inom vård- och omsorgsverksamheterna. De anställer frivilligsamordnare, samverkar med frivilligorganisationer och upprättar volontärcenter. Frivilliga engageras, både av kommunen och frivilligorganisationer, på kommunens dagcentraler, träffpunkter och äldreboenden. Där genomförs aktiviteter utifrån de frivilligas och gästernas önskemål. Det kan t.ex. vara kafé, gymnastik, studiecirkel och promenader. De frivilligas uppgift kan också vara att sätta ”guldkant” på någon persons tillvaro genom att exempelvis följa med någon på promenad eller besöka en person i hemmet. Därutöver har bland annat pensionärsorganisationer och Röda Korset en väntjänst i egen regi. I många kommuner finns således aktiviteter som också förekommer på en frivilligcentral, men de har spritts ut i kommunen på olika lokaler och aktörer. Verksamheterna byggs upp utifrån lokala förutsättningar och behov.

I denna undersökning har fokus legat på frivilligcentraler enligt en specifik definition, se fotnoten på sidan 6. Verksamheter som enbart är en mötesplats eller bedriver väntjänst är inte en frivilligcentral enligt definitionen. Det finns dock sådana verksamheter som kallar sig frivilligcentraler utan att uppfylla denna definition. Dessa ingår inte i denna undersökning.

Vem engagerar sig?

I Ersta Sköndal högskolas rapport till regeringen ”Medborgarnas insatser och engagemang i civilsamhället – några grundläggande uppgifter från en ny befolkningsstudie (Olsson, Svedberg & Jeppsson Grassman 2005)” framkommer att drygt hälften av Sveriges befolkning gör frivilliga insatser. I rapporten konstateras dock att det traditionella, folkrörelseinriktade engagemanget är på snabb och stark tillbakagång. Det kommer nya former för engagemang, inspirerade av bland annat en volontärtradition, vilka kanske är ett uttryck för att man vill ha en friare och mer tillfällig relation till föreningar och kunna ”styra sitt engagemang själv”.

Frivilligas engagemang via en kommun, volontärbyrå eller frivilligcentral är ett tecken på detta. De flesta frivilligcentralerna har flera målgrupper för sin verksamhet, men äldre och anhöriga är de vanligaste målgrupperna. Det är också främst pensionärer och personer med sjuk- eller aktivitetsersättning som utför de frivilliga sociala insatserna. Frivilligcentralerna erbjuder dessa grupper, men även andra stora möjligheter till att engagera sig i frivilligt arbete. Frivilligcentralerna kan därför bidra till att bygga broar mellan generationer och att utveckla medmänsklighet i vardagslivet. Fysisk och psykisk ohälsa kan förebyggas genom ett frivilligt engagemang och livskvaliteten kan öka för både den som ger och den som tar emot hjälp. Det handlar om ett ömsesidigt engagemang som kan utvecklas till vänskap.

Stöd till anhöriga

Många frivilligcentraler har anhöriga som en av målgrupperna för sin verksamhet och de ordnar bland annat anhöriggrupper. Staten har, som tidigare nämnts, gett ett sporadiskt stöd till etablering av frivilligcentraler. En ny satsning där stöd till frivilligcentraler kan komma i fråga, är förstärkningen av stödet till anhöriga som hjälper och vårdar närstående. Regeringen beslutade i december 2005 att Socialstyrelsen ska betala 114 250 000 kronor till länsstyrelserna för att de ska stödja kommunerna i deras arbete med att förstärka stödet till anhöriga som hjälper och vårdar närstående. Kommunerna ska använda minst en femtedel av bidraget till försöksverksamhet med nya eller fördjupade former för samverkan med frivilliga och ideella krafter. I propositionen 2005/06:1 Utgiftsområde 9 framhålls att frivilliga och ideella krafter har en viktig roll i stödet till anhörigvårdare. Ett sätt att nå och stödja anhörigvårdarna är att stimulera kommunerna att utveckla verksamhet vid frivillig- och anhörigcentraler. Här kan anhörigvårdare få stöd i sin situation och frivilliga kan knytas till personer som är i behov av stödinsatser.

I direktiven till fördelning av pengarna menar regeringen att social aktivitet och meningsfulla uppgifter har betydelse för välbefinnandet, men det minskar också risken för psykisk ohälsa och för att i förtid utveckla demens. Det är därför viktigt att kommuner, föreningsliv och andra aktörer uppmuntar medborgarna att engagera sig. Det gäller inte minst äldre personer. Regeringen menar också att om man tar vara på människors engagemang och vilja att göra en insats kan detta ge positiva effekter på livskvaliteten, både för den som erbjuder sin hjälp och för den som tar emot hjälp. En sådan god utveckling uppstår dock inte av sig själv. Det krävs ett samspel mellan

kommunens, föreningslivets och den enskilde individens gemensamma åtgången. Därför vill regeringen stimulera kommunerna att hitta nya och fördjupade former för samverkan med frivilliga och ideella krafter. Denna satsning kan innebära bland annat att ytterligare frivilligcentraler och anhörigcentraler etableras runt om i landet.

Framtiden

Frivilligcentralerna finansieras och drivs antingen av kommunerna eller i samverkan mellan kommunerna och frivillig verksamhet. Samverkan med privat verksamhet tycks än så länge vara av mer tillfällig art. Drygt 90 procent av frivilligcentralerna har en samordnare som står för kontinuitet, utvecklar och driver verksamheten framåt. De stödjer de frivilliga och samverkar med både offentlig verksamhet och föreningslivet i lokalsamhället. En verksamhet som saknar samordnare kan vara mer sårbar. Samordnarna behöver också stöd i sitt arbete, men det saknas ett övergripande stöd och strukturer för att utveckla frivilligcentralernas roll och verksamhet. Det gäller inte minst stödet till frivilliga. De frivilliga har behov av ett skydd i form av en försäkring om de t.ex. råkar ut för en olycka när de genomför sina frivilliga sociala insatser. I dagsläget har inte fullt en fjärdedel av frivilligcentralerna någon försäkring för sina frivilliga. Att genomföra frivilliga sociala insatser till enskilda personer kan även medföra olika etiska dilemman och som frivillig får man ofta kunskap om enskildas förhållanden. Det är därför positivt att de flesta frivilligcentralerna informerar de personer som ger frivilliga sociala insatser om etiska frågor som tystnadsplikt och/eller att de får underteckna en tystnadsförsäkran. Det är dock påfallande att tre fjärdedelar av frivilligcentralerna inte för några samtal med fackliga organisationer om t.ex. var gränserna går för de frivilligas sociala insatser. Detta kan medföra problem för de frivilliga när de exempelvis utför insatser på äldreboenden, dagcentraler och träffpunkter.

I dagsläget finns ingen som har ansvar för att samordna och bidra till att utveckla frivilligcentralerna i landet. Ett nationellt stöd till frivilligcentralerna skulle bland annat kunna innebära att det finns någon instans som ordnar konferenser på såväl nationell som regional nivå för att inspirera samordnarna och bidra till erfarenhetsutbyte. Knappt 40 procent av samordnarna har fått någon utbildning för sitt uppdrag. Genom ett sådant nationellt stöd skulle samordnarna kunna få utbildning och olika nätverk skapas. Kommuner och frivilliga skulle kunna vända sig till denna instans för att få information om hur man startar och driver frivilligcentraler och man skulle vidare kunna bygga upp en kunskapsbank. Dessutom skulle forskning om frivilligcentraler kunna uppmuntras.

Socialstyrelsen kommer att följa upp hur kommunerna använt den femtedel av bidraget som avsattes till försöksverksamhet med nya eller fördjupade former för samverkan med frivilliga och ideella krafter. Detta sker inom ramen för uppdraget att följa upp, analysera och utvärdera hur det förstärkta stödet till anhöriga som hjälper och vårdar närstående utvecklas.

Inledning

I början av 1990-talet började frivilligcentraler att etableras på olika platser i Sverige. Det har gjorts några fallstudier av verksamheten, men inga mer systematiska studier. Socialstyrelsen beslutade därför att göra en kartläggning av frivilligcentraler och motsvarande verksamheter i Sverige. Syftet med undersökningen var att få en bättre bild över var dessa verksamheter finns och hur de arbetar.

Rapportens disposition

I inledningen ges en bakgrund till att frivilligcentraler började etableras i Sverige. Definitioner och avgränsningar presenteras också liksom vilken metod som använts för att samla in information om frivilligcentralerna. En särskild kvalitetsdeklaration av statistiska metoder finns i bilaga 4.

Under rubriken ”Frivilligcentralerna” redovisas när frivilligcentralerna startade, vilka de vänder sig till, innehållet i verksamheterna och hur de organiserar sig. Socialstyrelsens kommentarer till vad som framkommit i kartläggningen finns i anslutning till sammanfattningen.

Cesam

Det var Stiftelsen Centrum för samhällsarbete och mobilisering (Cesam) som initierade frivilligcentraler i Sverige. Cesam startade 1984 som ett samarbetsprojekt mellan Örebro läns landsting, Örebro kommun och dåvarande högskolan i Örebro. 1993 bildades Stiftelsen Cesam av Örebro läns landsting. Syftet var att Cesam skulle bli ett nordiskt centrum för samhällsarbete och mobilisering, erbjuda kompetens inom området utbildningar och konferenser samt initiera och främja forskningen inom området. I dagsläget är Cesam en uppdragsfinansierad landstingsägd stiftelse.

Inspiration till att bilda frivilligcentraler kom bland annat från Norge och Cesam arrangerade i början av 1990-talet fem seminarier i Oslo. Tre av seminarierna arrangerades tillsammans med dåvarande Svenska Kommunförbundet. Syftet var att ge politiker, tjänstemän och representanter för föreningar från olika kommuner möjlighet att ta del av norrmännens erfarenheter av arbetet med frivilligcentraler. Parallellt med dessa seminarier förmedlade Cesam kunskap och information om frivilligt socialt arbete i Sverige. Under dessa diskuterades former för samverkan mellan den offentliga och frivilliga sektorn. Cesam arbetade samtidigt med att utveckla en svensk modell av frivilligcentraler. Detta arbete ledde bland annat till att Sveriges första frivilligcentral öppnades, i kommundelen Haga i Örebro, i april 1993. Haga frivilligcentral fungerade som modell för kommundelarna i Örebro, men även för frivilligcentraler i övriga landet.

Under perioden 1993–1994 hjälpte Cesam till med bland annat strategiarbete och metodutveckling av frivilligcentralerna. Detta arbete genomfördes i samverkan med Örebro kommun och med finansiering från Socialdepartementet. När stödet från Socialdepartementet upphörde 1994 arbetade Cesam på uppdrag från olika kommuner i landet som hade planer på att starta en frivilligcentral. Cesam ordnade föreläsningar lokalt och erbjöd en grundintroduktion till nyanställda samordnare på frivilligcentralerna. I grundintroduktionen ingick bland annat hur man kan planera, starta och bedriva verksamhet på en frivilligcentral. Dessutom förmedlade Cesam kontakter mellan samordnare i landet och skapade också arenor för erfarenhetsutbyte. Cesam arbetar fortfarande på uppdrag, vid förfrågan från kommuner och frivilligorganisationer som vill starta en frivilligcentral eller utveckla sin verksamhet. I dagsläget finns dock ingen som har ansvar för att samordna och bidra till att utveckla frivilligcentralerna i landet.

Regeringens stöd till ideell verksamhet

Under perioden 1993 till 1996 gav regeringen stöd till ideell verksamhet. Här ingick även stödet till frivilligcentralerna. Regeringen har även lämnat statsbidrag till att etablera frivilligcentraler från såväl Civildepartementet som Socialdepartementet. I budgetpropositionen för 1993-94:100 bilaga 14, Civildepartementet, framhöll regeringen att frivilligcentralerna utför ett värdefullt arbete genom att i olika former sprida information om och ge metodstöd för olika utvecklingsprojekt. De bedriver dessutom en värdefull förmedlingsverksamhet som innebär att de som önskar hjälp i någon form och de som vill bidra med hjälpinsatser kan anmäla sina önskemål och intressen till centralen. Regeringen ansåg att man bör kunna ge ekonomiskt stöd för att stimulera etableringen av sådana verksamheter som kunskapscentrum och frivilligcentralerna bedriver. Regeringen framhöll också att frivilligcentralerna spelar en viktig roll för utvecklingen av den ideella sektorn och att deras verksamhet också har samhällsekonomisk betydelse. Därför ville regeringen ge Statskontoret i uppdrag att genomföra en studie av bl.a. de samhällsekonomiska effekterna av frivilligcentralernas arbete.

Statskontorets rapporter om den ideella sektorn

I december 1993 fick Statskontoret därmed uppdraget att genomföra en studie av de samhällsekonomiska effekterna av den ideella sektorns verksamhet. I uppdraget ingick också att klarlägga vilka möjligheter som fanns att utöka den ideella sektorns ansvar samt identifiera hinder för utvecklingen av dess engagemang i den offentliga verksamheten. I uppdraget ingick dessutom att genomföra två samhällsekonomiska fördjupningsstudier, dels av nykooperationen och dess betydelse för nyföretagandet, dels av frivilligcentraler.

Uppdraget redovisades i tre rapporter Utblick mot frivillig verksamhet. En studie av frivilligcentraler och nykooperation samt föreningslivet i Kallhäll och Stäket (1994:19), I samhällets intresse? En samhällsekonomisk studie av den ideella sektorn (1995:7) och slutligen Vännens vän. Det samhällsekonomiska värdet av en frivilligcentral (1995:8).

I den sistnämnda rapporten konstaterades att frivilligcentraler och resursbanker var under uppbyggnad på ett tjugotal orter i landet. I rapporten beskrivs frivilligcentral respektive resursbank på följande sätt:

- En frivilligcentral fungerar som en mötesplats för såväl individer som föreningar och organisationer. Den vänder sig till människor som önskar dela med sig av sin tid till andra samt till dem som har önskemål och behov av att få stöd och hjälp på olika sätt. Frivilligcentralen är öppen för alla utan krav på medlemskap. Frivilligcentralen leds i de flesta fall av en samordnare som är anställd av kommunen eller vars lön betalas av kommunen. Verksamheten syftar till att förmedla kontakter mellan brukare och frivilliga, men avser även att fungera som en mötesplats och inspiratör för människor som vill bryta sin isolering, träffa andra och tillsammans arrangera olika aktiviteter.
- Resursbanker är i likhet med frivilligcentraler en mötesplats där behov och resurser kan mötas. Resursbanken organiseras i samarbete mellan kommunen och ett antal frivilligorganisationer. Ett samarbetsråd bestående av frivilligorganisationer och en representant för kommunen ansvarar inför kommunen.

Statskontoret konstaterade i sin rapport *Utblick mot frivillig verksamhet*. En studie av frivilligcentraler och nykooperation samt föreningslivet i Kallhäll och Stäket (1994:19), att de frivilliga insatserna, summerat för samtliga frivilligcentraler och resursbanker 1993, uppgick till cirka 35 årsarbetskrafter. Statskontoret menade att frivilligcentraler har en löslig organisatorisk form, men kan även vara en förening. Den har en viss offentlig karaktär (ofta med en offentligt finansierad samordnare), men verksamheten bedrivs inte i kommunal regi. Verksamheten har vissa egenskaper:

- Den kan ge visst överskott som går tillbaka till verksamheten
- Den är självstyrande, om än med visst kommunalt inflytande, via t.ex. styrelserepresentation eller motsvarande. Även det etablerade föreningslivet har inflytande på verksamhetens inriktning genom att delta i styrelse eller motsvarande
- Den baseras på frivilliga insatser, förutom samordnare och eventuell ALU-tjänst eller motsvarande.

Statskontoret gjorde också en ”betalningsviljeundersökning” vid en frivilligcentral som redovisas i rapporten *Vännens vän*. Det samhällsekonomiska värdet av en frivilligcentral (1995:8). Statskontorets slutsats var att studien inte gav något entydigt svar på om det ur ett offentligt perspektiv är samhällsekonomiskt motiverat att främja verksamheten vid frivilligcentraler och resursbanker. Statskontoret konstaterade dock att samhället, till en relativt ringa kostnad, kan skapa förutsättningar för brukare och frivilliga att mötas genom att bidra till att reducera den brist på information som grupperna har om varandras existens och behov. Det finns även en långsiktig dimension i verksamheten genom att den ofta ger upphov till varaktiga relationer mellan

brukare och frivilliga, relationer som inte fortsättningsvis förutsätter att frivilligcentralens eller resursbanken är delaktig. När man tar ställning till verksamheten bör dessutom hänsyn tas till de fördelningspolitiska effekterna av verksamheten. Den primära målgruppen är socialt sett svaga grupper i samhället med fokus på ensamstående äldre människor.

Statskontoret ansåg att det inom ramen för de rationaliseringar som bedrivs i stat och kommun bör beredas utrymme för denna verksamhet. Det förutsätter att annan verksamhet måste ned- eller bortprioriteras. Statskontoret ansåg dock att en kontinuerlig uppföljning och utvärdering av verksamheten är ett måste för att verksamhetens mål ska uppfyllas samtidigt som man håller med resurserna. En annan tänkbar utveckling var att tjänster som idag utförs av kommunerna i ökad utsträckning kommer att kompletteras med insatser inom den informella sektorn.

Definitioner och avgränsningar

Det finns olika benämningar på begreppet frivilligcentral. I undersökningen av frivilligcentraler och motsvarande verksamhet i Sverige användes den definition som tagits fram av Stiftelsen Centrum för samhällsarbete och mobilisering. En frivilligcentral är enligt denna definition:

- Ett informationskontor för frivilliga uppgifter.
- En kontaktpunkt mellan människor som önskar göra frivilliga insatser (till enskilda eller till organisationer) och de som har behov av att få t.ex. hjälp av frivilliga.
- En verksamhet som har till uppgift att synliggöra det frivilliga arbetet i närområdet och visa hur viktigt det är med frivilliga insatser.
- En verksamhet som bör underlätta förhållandena så att organisationer, grupper och enskilda kan göra insatser i närmiljön.
- En verksamhet som ska fungera som ett komplement till den offentliga och privata sektorn.

I följebrevet till frivilligcentralerna definierades även vad som i undersökningen menas med frivilliga organisationer och frivilliga insatser. Definitionerna finns i Frivilligt socialt arbete – Kartläggning och kunskapsöversikt, SOU 1993:82:

- *Frivilliga organisationer* är sammanslutningar som har bildats utifrån gemensamma idéer eller intressen, har en viss offentlig karaktär och något slags organisatorisk form, kan bildas och upplösas utan beslut från myndighet, bygger på frivillig anslutning och ett personligt medlemskap i någon form och syftar inte till privat ekonomisk vinst.
- *Frivilliga insatser* är oavlönade arbetsinsatser som i princip är fritt valda och som bedrivs inom en organisatorisk ram. Denna organisatoriska ram kan utgöras av frivilliga organisationer, den offentliga sektorn eller företag.

En *frivillig* definierades i undersökningen som en person som gör frivilliga insatser. Volontär är ett annat namn för frivillig. I undersökningen användes således begreppet frivillig.

Metod

För att kartlägga frivilligcentraler och deras verksamheter valde Socialstyrelsen att samla in information i två omgångar.

Första omgångens enkäter

I den första omgången samlades information in via en elektronisk enkät till Sveriges samtliga socialchefer, se bilaga 1. Syftet med denna enkät var att fånga in så många frivilligcentraler som möjligt. Socialcheferna fick besvara en fråga om det finns en frivilligcentral eller motsvarande verksamhet i kommunen/kommundelen enligt definitionen ovan. Om det fanns en eller flera frivilligcentraler fick de ange vad verksamheten eller verksamheterna kallas och kontaktuppgifterna till dessa. En påminnelse skickades till de kommuner som inte besvarat enkäten. De som inte svarade efter påminnelsen kontaktades per telefon. Alla 290 kommuner, inklusive samtliga 21 stadsdelar i Göteborg, 10 stadsdelar i Malmö och 18 stadsdelar i Stockholm, besvarade enkäten.

Andra omgångens enkäter

I den andra omgången skickades en enkät per post till alla verksamheter som kommunerna uppgett var frivilligcentraler enligt definitionen. Syftet med enkäten var att identifiera de befintliga frivilligcentralerna och få kunskap om hur dessa arbetar. Enkät och följebrev hade testats på sex personer med stor kunskap om frivilligcentraler, en representant för Cesam och en representant för Forum för frivilligt socialt arbete, se bilaga 2 och 3. Två testpersoner hade också förteckningar över frivilligcentraler som stämdes av mot kommunernas uppgifter om verksamheterna.

Utskicket gick till 153 möjliga frivilligcentraler. En påminnelse skickades till de verksamheter som inte svarat, och de som inte svarade efter påminnelsen kontaktades per telefon. Samtliga 153 verksamheter besvarade enkäten. I de fall det var oklart om verksamheten var en frivilligcentral kontaktades den som besvarat enkäten per telefon.

Frågorna i enkäten gällde förhållandena november 2005. Frivilligcentralerna ombads att besvara frågor om vilken verksamhet de bedriver, finansiering, målgrupper osv. För att försöka fånga in frivilligcentraler som eventuellt inte fanns med i kommunens första uppgifter ombads de som besvarade enkäten att uppge om de kände till någon annan frivilligcentral i sin kommun. Dessa uppgifter stämdes av mot kommunens uppgifter.

Det visade sig att 92 av 153 verksamheter ansåg att de är frivilligcentraler enligt undersökningens definition. Av dessa 92 verksamheter förmedlade inte 23 kontakter mellan personer som vill ge respektive ta emot frivilliga sociala insatser. De sorterades därför bort. 69 frivilligcentraler eller motsvarande verksamheter återstod efter genomgången av enkätsvaren. De uppfyllde alla kraven i definitionen på en frivilligcentral. Det är således uppgif-

terna om dessa frivilligcentraler som redovisas i denna kartläggning. Undersökningen gör dock inte anspråk av att vara heltäckande. Det kan vara så att frivilligcentraler inte har kommit med i denna undersökning eftersom de som tillfrågats inte känner till dem.

Uppgifterna i de insamlade enkäterna har sammanställts i tabeller och där redovisas hur frågorna har besvarats med uppgifter om antal och med andelar i procent. För en mer detaljerad beskrivning av de statistiska metoderna samt en kvalitetsbeskrivning av undersökningen hänvisas till bilaga 4: Kvalitetsdeklaration av statistiska metoder.

Frivilligcentralerna

Nedan följer en redovisning av enkätsvaren som baseras på de frivilligcentraler och motsvarande verksamheter som fanns i november 2005. Det fanns 69 frivilligcentraler i Sverige i november 2005, men de regionala skillnaderna är stora. 38 frivilligcentraler finns i Götaland, 26 i Svealand och 5 i Norrland. I tabellerna framgår antal och andelar av de frivilligcentraler som besvarat respektive fråga.

Starten

I nedanstående tabeller redovisas under vilken tidsperiod frivilligcentralerna startade och vem som tog initiativet till att starta verksamheten.

Tabell 1. Frivilligcentralens start

	Totalt Sverige	
	Antal	Andel (%)
Före 2000-talet	38	59
Efter 2000-talet	26	41
Totalt	64	100

I tabell 1 framgår att 64 av 69 frivilligcentraler uppgav när verksamheten startade. De flesta frivilligcentralerna i Götaland och Svealand startade under 1990-talet. I Norrland kom majoriteten av verksamheterna igång från 2000 och framåt.

Tabell 2. Vem eller vilka tog initiativet till att starta frivilligcentralen?

	Totalt Sverige	
	Antal	Andel (%)
Kommunen	31	45
Både kommunen och frivilligorganisation	26	38
Frivilligorganisation i kommunen	7	10
Annan	6	9
Vet inte	2	3
Antal svarande:	69	

Den som besvarade frågan om vem eller vilka som tog initiativet till att starta frivilligcentralen kunde fylla i något av de tre första alternativen och också alternativet annan. Detta medför att antal svar och procent inte kan summeras i tabell 2. I stället anges hur många som har svarat på frågan. Alla frivilligcentraler besvarade frågan, varav 66 angav ett alternativ och tre angav två alternativ. För dessa tre frivilligcentraler var det första alternativet

både kommun och frivilligorganisationer och det andra alternativet var annan. I ett fall var det landstinget och i två fall enskilda personer. Tre frivilligcentraler hade enbart kryssat för alternativet annan. I dessa fall var det enskilda personer som hade tagit initiativ till att starta verksamheten. Två frivilligcentraler kände inte till vem som initierat verksamheten.

I tabell 2 framkommer att det är kommunerna som tagit initiativ till att starta nästan hälften av alla frivilligcentraler. Knappt 40 procent har startats av både kommunen och frivilligorganisationer. Här finns en liten regional skillnad. I Svealand var det lika vanligt att kommuner och kommun tillsammans med frivilligorganisationer tog initiativet till att starta frivilligcentraler. Däremot var det något fler kommuner som tog initiativ till att starta verksamheterna i Götaland, än kommun tillsammans med frivilligorganisationer. I Norrland har två frivilligcentraler startats av kommunen och två av frivilligorganisationer. En frivilligcentral har startats av både kommunen och frivilligorganisationer.

Det är socialförvaltningen eller vård- och omsorgsförvaltningen som varit initiativtagare i de flesta fall när kommunen initierat verksamheten. När kommunen och frivilligorganisationerna tillsammans tagit initiativ till att starta verksamheterna är det i första hand pensionärsorganisationer, Röda Korset och kyrkor som samverkat med kommunen. En tiondel av frivilligcentralerna har startats av dessa frivilligorganisationer.

Verksamheten

I nedanstående tabeller redovisas vilka grupper som utför respektive tar emot frivilliga sociala insatser, vilka grupper som frivilligcentralens övriga verksamhet riktar sig till och innehållet i verksamheten.

Målgrupper

I tabellerna nedan redovisas dels vilka personer och hur många som tar emot frivilliga sociala insatser via frivilligcentralens förmedling, dels målgruppen för frivilligcentralens övriga verksamhet.

Tabell 3. Personer som tar emot frivilliga sociala insatser via frivilligcentralens förmedling

	Totalt Sverige	
	Antal	Andel (%)
Äldre	68	100
Personer med fysiska funktionshinder	43	63
Personer med psykiska funktionshinder	34	50
Personer med missbruksproblem	8	12
Andra	9	13
Antal svarande:	68	

Den person som besvarade frågan om vilka personer som tar emot frivilliga sociala insatser via frivilligcentralens förmedling kunde ange flera svar. Detta medför att antal och andelar inte kan summeras kolumnvis. Med fri-

villiga sociala insatser avses t.ex. punktinsatser som ledsagning till läkare, affär och post. I tabell 3 framgår att det är främst äldre som tar emot frivilliga sociala insatser i frivilligcentralernas regi. Därefter kommer personer med fysiska funktionshinder och sedan personer med psykiska problem. Drygt en tiondel som tar emot frivilliga sociala insatser är personer med missbruksproblem och ungefär lika många finns inom kategorin Andra. Den består t.ex. av barn och ungdomar, asylsökande och anhöriga.

16 frivilligcentraler har enbart äldre som målgrupp för frivilliga sociala insatser, 18 har äldre, personer med fysiska funktionshinder och personer med psykiska funktionshinder som målgrupp för dessa insatser medan 11 har både äldre och personer med fysiska funktionshinder som målgrupp. Övriga frivilligcentralers målgrupper är förutom äldre någon form av kombination av ovanstående målgrupper. En frivilligcentral som saknas i redovisningen ovan hänvisar till att man förmedlar kontakter mellan personer som vill ge respektive ta emot frivilliga sociala insatser, men huvudsakligen som ”intressemätning” för att senare erbjuda en anpassad verksamhet.

Tabell 4. Antal personer som tar emot frivilliga sociala insatser via frivilligcentralen

Totalt Sverige		
	Antal	Andel (%)
1–24 personer	23	35
25–49 personer	20	30
50–74 personer	11	17
75–99 personer	4	6
100 personer eller fler	8	12
Totalt:	66	100

I tabell 4 framgår att ungefär två tredjedelar av frivilligcentralerna förmedlar frivilliga sociala insatser i spannet 1– 49 personer. Knappt en fjärdedel av frivilligcentralerna förmedlar frivilliga sociala insatser till personer i spannet 50–99 personer, medan ett fåtal förmedlar sådana insatser i spannet minst 100 personer. En av frivilligcentralerna som finns i detta spann förtydligar sitt svar på följande sätt

Detta innefattar punktinsatser i form av ledsagning, promenadsällskap, bokläsningsgrupper, tidningsläsningsgrupper, läxläsning, klassmormor i skolan, frågesportstunder. Många frivilliga punktinsatser till flera personer på en gång.

En annan frivilligcentral anger att det är cirka 40 personer som får stadigvarande väntjänster medan cirka 160 personer får tillfälliga insatser. Tre frivilligcentraler har inte besvarat frågan varav en hänvisar till att man förmedlar kontakter mellan personer som vill ge respektive ta emot frivilliga sociala insatser, men huvudsakligen som ”intressemätning” för att senare erbjuda anpassad verksamhet.

Tabell 5. Målgrupper för frivilligcentralens övriga verksamhet

	Totalt Sverige	
	Antal	Andel (%)
Äldre	65	97
Anhöriga	47	70
Personer med fysiska funktionshinder	38	57
Personer med psykiska funktionshinder	28	42
Personer med missbruksproblem	11	16
Barn och unga	8	12
Andra	9	13
Antal svarande:	67	

Den person som besvarade enkäten kunde ange flera svar, vilket medför att antal och andelar inte kan summeras kolumnvis. Med övrig verksamhet avses t.ex. sociala aktiviteter och självhjälpsgrupper. I tabell 5 framgår att målgrupperna för frivilligcentralernas övriga verksamhet i huvudsak är äldre och anhöriga. De flesta frivilligcentralerna har flera målgrupper för sin verksamhet, men 7 frivilligcentraler vänder sig enbart till äldre och 12 vänder sig endast till äldre och anhöriga. Nästan 60 procent av frivilligcentralerna vänder sig till personer med fysiska funktionshinder och cirka 40 procent till personer med psykiska funktionshinder. Drygt en tiondel vänder sig till barn och unga och något fler till personer med missbruksproblem. Andelen andra målgrupper är också drygt en tiondel. Det kan t.ex. vara asylsökande, flyktingar, invandrare och våldsutsatta kvinnor. En frivilligcentral framhöll att man har mindre tonvikt på särskilda grupper, utan mer på personer som vill engagera sig, starta eller delta i verksamheten. Två frivilligcentraler besvarade inte frågan.

Innehållet i verksamheten

I tabell nr 6 redovisas vilken verksamhet som bedrevs på frivilligcentralen i november 2005.

- A = Förmedling av kontakter mellan personer som vill ge respektive ta emot frivilliga sociala insatser (t.ex. punktinsatser som ledsagning till läkare, affär, post).
- B = Sociala aktiviteter i frivilligcentralen (t.ex. kaféverksamhet, läsläsning, studiecirklar, föreläsningar).
- C = Organisering av sociala aktiviteter utanför frivilligcentralen (t.ex. utflykter, stavgång, studiebesök).
- D = Självhjälpsgrupper i frivilligcentralens regi (t.ex. överviktsgrupp, social fobigrupp).
- E = Annan verksamhet.

Tabell 6. Frivilligcentralens verksamhet

Totalt Sverige	
	Antal
A+B	69
A+B+C	60
A+B+C+D	20
A+B+C+D+E	7
Antal svarande:	69

I tabell 6 framgår att alla frivilligcentraler förmedlar kontakter mellan personer som vill ge respektive ta emot frivilliga sociala insatser, och de har också sociala aktiviteter i frivilligcentralen. 60 frivilligcentraler organiserar dessutom sociala aktiviteter utanför frivilligcentralen medan 20 därutöver ordnar självhjälpgrupper. 7 frivilligcentraler har också annan verksamhet.

Sociala aktiviteter i frivilligcentralen

Frivilligcentralerna är mötesplatser med ett brett utbud av kontaktskapande verksamheter som exempelvis kafé, studiecirklar, föreläsningar, högläsning, gymnastik, underhållning, bingo, handarbete, måleri, sång, tidningsläsning och loppmarknad. Det förekommer också att frivilligcentraler ordnar läxläsning och aktiviteter som riktar sig till invandrare, t.ex. studiecirklar på finska och svenska för invandrare.

Sociala aktiviteter utanför frivilligcentralen

De aktiviteter som organiseras utanför frivilligcentralen är främst utflykter, resor, studiebesök, stavgång och promenader. En frivilligcentral beskriver hur man organiserar sociala aktiviteter utanför frivilligcentralen:

- Fixarna är en grupp som startades av några frivilligarbetare som endast vill göra praktiska insatser. De erbjuder sin hjälp i form av t.ex. att borra och sätta upp hyllor, tavlor eller gardiner.
- Läxhjälpgruppen är inne på sitt femte läsår och har blivit mycket uppskattad av både elever, föräldrar och skolpersonal. En dag varje vecka finns våra frivilligarbetare på skolan och hjälper lågstadiet barnen med läxorna.
- ”Fröbelcaféet” Projekt ”Minska klyftan” har för avsikt att fungera som ett stöd för invandrare i deras etablering i det svenska samhället. Varje måndag förmiddag träffar vår frivilliggrupp kursdeltagarna på Marieborgs Folkhögskola. Frivilligarbetarnas uppdrag är att ”slussa” kursdeltagarna in i vårt språk, kultur och samhälle.
- Anhörigkaféet på servicehuset Generalen är en mötesplats för dem som vårdar sina anhöriga i hemmet. En dag varje vecka är kaféet öppet och våra frivilligarbetare finns där för att bistå med sin hjälp i form av servering, att stötta och att fungera som medmänniska för dem som önskar.

Självhjälpsgrupper

20 frivilligcentraler ordnar också självhjälpsgrupper. I rapporten Självhjälpsgrupper i Sverige. En introduktion, Sköndalsinstitutets skriftserie nr 9, Ersta Sköndal högskola (Karlsson 1997) finns följande definition av begreppet självhjälpsgrupp ”En självhjälpsgrupp är en mindre, deltagarstyrd samling av människor som regelbundet träffas för att bearbeta gemensamma problem genom ömsesidigt stöd och hjälp”. En frivilligcentral beskriver vad som menas med samtals- eller självhjälpsgrupp på detta sätt ”I en samtals- eller självhjälpsgrupp träffas människor som har ett gemensamt problem för att dela med sig av sina erfarenheter, stödja varandra och tillsammans göra något åt sin situation. I gruppen kan du tala öppet och uppriktigt med människor som förstår därför att de har liknande erfarenheter. Du har möjlighet att sätta ord på dina upplevelser och känslor, ge och få stöd och hitta nya förhållningssätt. Du är inte ensam”.

De självhjälpsgrupper som ordnas vänder sig i första hand till anhöriga, men det finns också andra självhjälpsgrupper för t.ex. överviktiga, personer som har social fobi, mödrar med barn, flyktingbarn som kommit ensamma till Sverige, personer som har en utmattningsdepression samt för stöd vid skilsmässa, hantera sorg och hantera stress.

Annan verksamhet

Annan verksamhet som bedrivs i frivilligcentralernas regi är exempelvis upplysningstjänst och telefonrådgivning, matlagning och bakning, jul- och påskbasar, enskilda samtal, uppsökande verksamhet, aktiviteter på särskilda boende som t.ex. högläsning, besök hos boende, promenadgrupper och fester, fixare som hjälper till med praktiska göromål, bildvisningar, reseskildringar, sång och musik, teater, uppläsningar och utställningar.

Organisation

I nedanstående tabeller redovisas vem som finansierar frivilligcentralens verksamhet, vem som driver verksamheten, hur man marknadsför sig, samordningsfunktionen och de frivilliga. Redovisningen avser november 2005.

Tabell 7. Vem finansierar frivilligcentralens verksamhet?

	Totalt Sverige	
	Antal	Andel (%)
Kommunen	47	68
Frivilligorganisation i kommunen	5	7
Företag i kommunen	0	0
En eller flera av ovanstående tillsammans	17	25
Annan	7	10
Antal svarande:	69	

Den person som besvarade enkäten kunde ange flera svar vilket medför att antal och andelar inte kan summeras kolumnvis. I tabell 7 framgår att nästan 70 procent av frivilligcentralerna finansieras av kommunerna medan de övriga i huvudsak finansieras av kommuner och frivilligorganisationer gemensamt. Några få finansieras av frivilligorganisationer. Här är ett exempel från en frivilligcentral på hur finansieringen kan vara ordnad ”Vård och omsorgsnämnden står för lokalhyra, telefon, städning och liknande. Vid starten av mötesplatsen bidrog kyrkan med 50 000 kronor till utrustning av lokalen. Vidare har t.ex. Lions skänkt ett piano. Röda Korset bidrar av och till med kaffe, kaffebröd och liknande. Eventuella kostnader för föreläsare, underhållare och liknande delas mellan kommun och frivilligorganisationer. Många bidrar med diverse insatser såsom t.ex. underhållning helt utan kostnad”.

Sju frivilligcentraler uppgav att de hade andra finansiärer förutom någon av de ovanstående exempelvis arbetsförmedlingen, försäkringskassan och landstinget.

Tabell 8. Vem driver frivilligcentralen?

	Totalt Sverige	
	Antal	Andel (%)
Kommunen	30	43
Frivilligcentralen som egen förening	16	23
Frivilligorganisation i kommunen	10	14
Företag i kommunen	1	1
En eller flera av ovanstående tillsammans	11	16
Annan	4	6
Antal svarande:	69	

Den som besvarade enkäten kunde ange flera svar vilket medför att antal och andelar inte kan summeras kolumnvis. I tabell 8 framgår att drygt 40 procent av frivilligcentralerna drivs av kommunerna, 23 procent drivs av frivilligcentralen som egen förening och 30 procent drivs aningen av frivilligorganisationer i kommunen eller gemensamt av kommunen och frivilligorganisationer. En frivilligcentral i Svealand drivs av ett vårdföretag, men kommunen ersätter företaget för driften. Tre frivilligcentraler har angett att någon annan förutom de ovanstående alternativen driver frivilligcentralen. En frivilligcentral har uppgett att det inte är något av ovanstående alternativ

som är aktuellt för deras del. Det är t.ex. medlemsorganisationer och medborgare utan föreningstillhörighet som deltar i driften av dessa fyra frivilligcentraler.

Tabell 9. Marknadsföring

	Totalt	Sverige
	Antal	Andel (%)
Broschyrer	62	90
Affischer	39	57
Annons i lokaltidningen	39	57
Hemsida eller Internet	37	54
Annat sätt	38	55
Ingen marknadsföring sker	3	4
Antal svarande:	69	

Den som besvarade enkäten kunde ange flera svar, vilket medför att antal och andelar inte kan summeras kolumnvis. I tabell 9 framgår att de flesta frivilligcentralerna marknadsför sin verksamhet på flera sätt. 90 procent marknadsför sig via broschyrer medan drygt hälften marknadsför sig via affischer, annonser i lokaltidningarna och via hemsida eller Internet. Något fler än hälften uppgav att de därutöver marknadsför sig på annat sätt. Det är främst via mun-till-mun-metoden, föreningsmöten, kommunal information, artiklar och reportage i lokalpressen. Endast ett fåtal marknadsför inte sin verksamhet.

Samordnare

En samordnare, föreståndare eller motsvarande leder verksamheten i 64 (93 procent) av de 69 frivilligcentralerna. Fortsättningsvis benämns dessa för samordnare. De fem verksamheter som inte har en samordnare drivs av frivilliga. I nedanstående tabeller redovisas vem som avlönar samordnaren, vem som har utbildat dessa och vilket stöd de får.

Tabell 10. Vem avlönar samordnaren?

	Totalt Sverige	
	Antal	Andel (%)
Oavlönad	7	11
Kommunen	46	74
Frivilligcentralen	4	6
Frivilligorganisationen	2	3
Företag	1	2
En eller flera av ovanstående	2	3
Antal svarande:	62	100

Populationen i denna fråga var 64 frivilligcentraler. I tabell 10 framgår att kommunerna står för drygt 70 procent av lönekostnaden för samordnarna men ungefär en tiondel av samordnarna är oavlönade. Det vårdföretag som driver en frivilligcentral avlönar samordnaren. Två frivilligcentraler besvarade inte frågan.

37 (knappt 40 procent) av 64 samordnare har fått utbildning inom ramen för sitt uppdrag på frivilligcentralen. En frivilligcentral besvarade inte frågan om samordnarna fått utbildning.

Tabell 11. Utbildningsanordnare

	Totalt Sverige	
	Antal	Andel (%)
Kommunen	19	51
Frivilligorganisation	15	41
CESAM	5	14
Studieförbund	4	11
Annan utbildare	15	41
Antal svarande:	37	

Den som besvarade enkäten kunde ange flera svar, vilket medför att antal och andelar inte kan summeras kolumnvis. Populationen i denna fråga var 37 samordnare. I tabell 11 framgår att cirka hälften av dessa samordnare har fått utbildning av kommunen och ungefär 40 procent av frivilligorganisationer. En mindre andel har fått utbildning via Stiftelsen Centrum för samhällsarbete och mobilisering, Cesam, eller via studieförbund. Cirka 40 procent av samordnarna har fått utbildning av någon annan som ordnar utbildning. De har t.ex. deltagit i föreläsningar, ledarutbildningar och utbildningar om anhöriga. En person har deltagit i nationella samlingar med Norges frivilligcentraler och utbildningar under flera år.

Tabell 12. Stöd till samordnaren

	Totalt Sverige	
	Antal	Andel (%)
Inget stöd	14	22
Grupphandledning	13	21
Enskild handledning	9	14
Annat stöd	33	52
Antal svarande:	63	

Populationen i denna fråga var 64 frivilligcentraler. Den person som besvarade enkäten kunde ange flera svar, vilket medför att antal och andelar inte kan summeras kolumnvis. I tabell 12 framgår att en fjärdedel av samordnarna inte får något stöd. Enskild handledning förekommer sparsamt. Nästan en fjärdedel får dock grupphandledning och knappt hälften får någon form av annat stöd. Det kan exempelvis vara stöd av styrelsen, ordförande, referensgrupp, nätverk med frivilliga organisationer eller stöd av någon kommunalt anställd person t.ex. anhörigkonsulenten. En samordnare uttrycker sig så här ”Klarar mig i stort sett själv, har dock en chef om det skulle behövas”. En annan samordnare svarar ”Under årens lopp mycket lite stöd från kommunen då man varit en främmande fågel. Något bättre nu”. En tredje samordnare menade att det” finns få personer som är insatta i att arbeta med frivilliga, man får leta sig fram själv”. En frivilligcentral besvarade inte frågan.

Frivilliga

I nedanstående tabeller redovisas vilka personer utför frivilliga sociala insatser via frivilligcentralerna, antal personer som utför frivilliga sociala insatser, hur dessa rekryteras, vilket stöd de får, om de är försäkrade, hur man inom frivilligcentralen hanterar etiska frågor och om frivilligcentralen för samtal med fackliga organisationer om frivilliga sociala insatser.

Tabell 13. Vilka personer utför frivilliga sociala insatser?

	Totalt Sverige	
	Antal	Andel (%)
Pensionärer	65	96
Personer med sjuk- eller aktivitetsersättning	33	49
Arbetssökande	21	31
Förvärvsarbetande	17	25
Studerande	15	22
Andra	5	7
Antal svarande:	68	

Den person som besvarade enkäten kunde ange flera svar vilket medför att antal och andelar inte kan summeras kolumnvis. I tabell 13 framgår att det är främst pensionärer och personer med sjuk- eller aktivitetsersättning som

utför frivilliga sociala insatser. Arbetssökande är den tredje största gruppen som utför sådana insatser. De som förutom något eller några av ovanstående alternativ även markerade alternativet andra uppgav att det var pensionärer som exempelvis avtalspensionärer. En frivilligcentral svarade enbart andra och i detta fall var det frivilliga från olika organisationer som utför frivilliga sociala insatser. Den frivilligcentral som saknas i redovisningen hänvisade till att man förmedlar kontakter mellan personer som vill ge respektive ta emot frivilliga sociala insatser, men huvudsakligen som ”intressemätning” för att senare erbjuda anpassad verksamhet.

Tabell 14. Antal personer som utför frivilliga sociala insatser

	Totalt Sverige	
	Antal	Andel (%)
1–24 personer	34	51
25–49 personer	22	33
50–74 personer	8	12
75 personer eller fler	3	4
Totalt:	67	100

I tabell 14 framgår att drygt 80 procent av frivilligcentralerna kan anlita mellan 1–49 personer för frivilliga sociala insatser i frivilligcentralens regi. 12 procent kan anlita mellan 50–74 personer medan ett fåtal kan anlita 75 personer eller fler. Två frivilligcentraler besvarade inte frågan.

Tabell 15. Hur frivilliga rekryteras

	Totalt Sverige	
	Antal	Andel (%)
Tips från frivilliga	64	93
Frivillig organisation	34	49
Annons i lokaltidningen	23	33
Hemsida eller Internet	20	29
Annat sätt	30	43
Antal svarande:	69	

Den person som besvarade enkäten kunde ange flera svar, vilket medför att antal och andelar inte kan summeras kolumnvis. I tabell 15 framgår att det vanligaste sättet att rekrytera frivilliga är tips från andra frivilliga, frivilligorganisationer och annonser. De flesta frivilligcentralerna använder sig av flera av sätt för att rekrytera frivilliga. Annat sätt är t.ex. den s.k. mun-till-mun-metoden, information till olika föreningar och på arbetsplatser i lokalsamhället såväl muntligt som skriftligt, samarbete med kyrkor, pensionärsföreningar eller Volontärbyrån, synas på olika platser i lokalsamhället exempelvis medverka på marknader, artiklar i lokalpressen, föreläsningar, studiebesök och utställningar.

Tabell 16 Stöd till frivilliga

	Totalt		Sverige	
	Antal	Andel (%)	Antal	Andel (%)
Inget stöd	3	4		
Utbildning eller kurs	32	47		
Enskild handledning	29	43		
Grupphandledning	25	37		
Annat	26	38		
Antal svarande:	68			

Den person som besvarade enkäten kunde ange flera svar, vilket medför att antal och andelar inte kan summeras kolumnvis. I tabell 16 framgår att det är vanligast att stödet till frivilliga består av en utbildning eller kurs eller någon form av handledning. Annat stöd kan vara att uppmuntra de frivilliga genom t.ex. resor, fester, restaurangbesök, regelbundna telefonkontakter, träffar för diskussion och erfarenhetsutbyte samt föreläsningar. Ibland ordnas föreläsningar i samband med träffarna. Tre frivilligcentraler har inget stöd till de frivilliga. En frivilligcentral besvarade inte frågan.

Tabell 17. Försäkring för frivilliga

	Totalt		Sverige	
	Antal	Andel (%)	Antal	Andel (%)
Ja	51	76		
Nej	16	24		
Totalt	67	100		

I tabell 17 framgår att tre fjärdedelar av frivilligcentralerna har någon form av försäkring för sina frivilliga. Den vanligaste försäkringen är för olycksfall och en ansvarsförsäkring. Ungefär en fjärdedel uppgav att kommunen har en försäkring för de frivilliga. En frivilligcentral kräver att den frivillige själv har hemförsäkring. Två frivilligcentraler besvarade inte frågan.

Tabell 18. Etiska frågor

	Totalt Sverige	
	Antal	Andel (%)
De som ger frivilliga sociala insatser får information om etiska frågor som "tystnadsplikt"	51	76
De som ger frivilliga sociala insatser får underteckna en "tystnadsförsäkran"	40	60
Annat	16	24
Inget av ovanstående	3	4
Antal svarande:	67	

Den som besvarade enkäten kunde ange flera svar, vilket medför att antal och andelar inte kan summeras kolumnvis. 62 frivilligcentraler informerar de frivilliga antingen om etiska frågor som tystnadsplikt eller så får de frivilliga skriva under en tystnadsförsäkran. Av dessa 62 frivilligcentraler svarade 29 att man ger information till dem som ger frivilliga sociala insatser om etiska frågor och de får dessutom underteckna en tystnadsförsäkran. Under annat uppgav man t.ex. att etiska frågor diskuteras vid frivilligträffar, att frågor om bemötande, förhållningssätt, gränsdragning m.m. tas upp under introduktionsutbildning för frivilliga, föreläsningar om etik och moral, policyprogram och handledningshäfte till nya frivilligarbetare i dessa frågor. Tre frivilligcentraler uppgav att de inte ger sina frivilliga denna form av information och två besvarade inte frågan.

Tabell 19. Samtal med fackliga organisationer om frivilliga sociala insatser

	Totalt Sverige	
	Antal	Andel (%)
Ja, med en facklig organisation	8	13
Ja, med flera fackliga organisationer	7	11
Nej	49	77
Totalt	64	100

Ungefär en fjärdedel av frivilligcentralerna för samtal med en eller flera fackliga organisationer. Dessa samtal, som förs främst med representanter för Sveriges Kommunalarbetsförbund, handlar i huvudsak om var gränserna går för frivilliga sociala insatser så att de inte utför avlönat arbete. Fem frivilligcentraler besvarade inte frågan.

Referenser

- Bruhn, Agneta (1999): Vasa resursbank. En ny folkrörelse. Utvärdering, Örebro kommun.
- Bure, Margareta och Melin, Maria (1998): Frivilligcentralen i Norrköping – en utvärdering. Arbetsnotat nr 8, Linköpings universitet, Centrum för kommunstrategiska studier.
- Christopoulos, Maria (1994): Frivillighetssentraler i Norge. Erfarenheter och samarbets-/samverkansrelationer.
- Ek, Bo (1995): Den ena är inte den andra lik. En rundmålning av frivilligcentralerna i Örebro våren 1995. Broschyr från Stiftelsen Centrum för samhällsarbete och mobilisering.
- Forsell, Emilia (2005): Social utsatthet på 2000-talet – de föreningsaktivitas perspektiv. Rapport från Socialstyrelsen.
- Forslund, Peter (1996): Varifrån kom Viljan? Om projektering och etablering av Stockholms första frivilligcentral. Utdrag ur Sköndalsinstitutets skriftserie om frivilligt socialt arbete.
- Isaksson, Signe (1995) Frivilligcentral. En dokumentation om hur idéerna växt fram i Norrköping på uppdrag av Norrköpings Ekumeniska Råd.
- Johansson, Göran (1998): Det lilla extra. Om frivilligcentralen i Tyresö. Sköndalsinstitutets skriftserie, nr 11, Ersta Sköndal högskola.
- Johansson, Jeanette (2005): Självhjälpsgrupper – Framtidens stödjande miljö vid psykisk ohälsa?- en kvalitativ studie. Examensarbete i folkhälsovetenskap, 10 poäng, C-nivå, Mälardalens Högskola, Institutionen för Vård- och Folkhälsovetenskap, Folkhälsovetenskapliga programmet.
- Karlsson, Magnus (1997): Självhjälpsgrupper i Sverige. En introduktion. Sköndalsinstitutets skriftserie, nr 9, Ersta Sköndal högskola.
- Myrberg, Annica och Kamila, Katja (2002): Förening Fenix. Möjligheternas mötesplats, Stockholms universitet, Institutionen för socialt arbete/Socialhögskolan, Ht 2001, Samhällsplanering och samhällsarbete i förändring, 5 p.
- Norlin, Lena och Olsson, Lars-Erik (2000): Partner sökes. Samverkan mellan kommuner och frivilliga organisationer. Sköndalsinstitutets metodbokserie 1, Ersta Sköndal högskola.
- Olsson, Lars-Erik (2000): På olika villkor. Samverkan mellan kommun och frivillig organisation. Sköndalsinstitutets arbetsrapportserie, nr 11.
- Olsson, Lars-Erik, Svedberg, Lars och Jeppsson Grassman, Eva (2005): Medborgarnas insatser och engagemang i civilsamhället – några grundläggande uppgifter från en ny befolkningsstudie, Sköndalsinstitutet, Ersta Sköndal högskola.

Nordrup, Ebba (1998): Frivilligcentralen. Den svenska modellen. Rapport från Stiftelsen Centrum för samhällsarbete och mobilisering.

Proposition: Proposition 1992/93:100. Bilaga 14, proposition 1993/94:100. Bilaga 6 och proposition 1994/95:100. Bilaga 14.

Socialstyrelsen (2006): Kommunernas anhängstöd. Utvecklingsläget 2005.

SOU 1993:82 Frivilligt socialt arbete. Kartläggning och kunskapsöversikt.

Statskontoret (1994): Utblick mot frivillig verksamhet. En studie av frivilligcentraler och nykooperation samt föreningslivet i Kallhäll och Stäket (1994:19).

Statskontoret (1995): Vännens vän. Det samhällsekonomiska värdet av en frivilligcentral (1995:8).

Statskontoret 1995: I samhällets intresse? En samhällsekonomisk studie av den ideella sektorn (1995:7).

Enkät till socialcheferna

Kartläggning av frivilligcentraler/motsvarande verksamhet

Kommun	Kommundel/stadsdel
Namn på person som besvarar enkäten	
Telefon	E-post

E-posta det ifyllda formuläret som bifogad fil senast den 30 september 2005 till frivilligcentral@socialstyrelsen.se

I denna undersökning definieras frivilligcentral som:

1. Ett *informationskontor* för frivilliga uppgifter.
2. En *kontaktpunkt* mellan människor som önskar göra frivilliga insatser (till enskilda eller till organisationer) och de som har behov av att t.ex. få hjälp av frivilliga.
3. En verksamhet som har till uppgift att *synliggöra* det frivilliga arbetet i närområdet och visa hur viktigt det är med frivilliga insatser.
4. En verksamhet som bör *underlätta förhållandena*, så att organisationer, grupper och enskilda kan göra insatser i närmiljön.
5. En verksamhet som ska fungera som ett *komplement* till den offentliga och privata sektorn.

(Källa: Stiftelsen Centrum för samhällsarbete och mobilisering, Cesam, i Örebro)

1. Finns frivilligorganisation/motsvarande i kommunen/kommundelen enligt ovanstående definition?

Ja   Om flera, ange antal:

Nej   Vet inte

2. Om ja, vad kallas verksamheten/verksamheterna?

Frivilligcentral

Förmedlingstjänst

Resursbank

Resurscentra

Sambandscentral

Sambandsförmedling

Volontärbyrå

Annat, ange vad verksamheten/verksamheterna kallas:

3. Om frivilligcentral/motsvarande finns, ange:

Verksamhetens namn

Kontaktperson för verksamheten

Verksamhetens adress

E-postadress

Telefonnummer

4. Om mer än en frivilligcentral/motsvarande finns, ange även för dessa:

Verksamhetens namn

Kontaktperson för verksamheten

Verksamhetens adress

E-postadress

Telefonnummer

5. Eventuella synpunkter/kommentarer:

Tack för Ditt svar!

Enkät till frivilligcentraler

OBS! Socialstyrelsens logga, information om när och hur enkäten skulle skickas till Socialstyrelsen och kontaktuppgifter har tagits bort från enkäten.

Kartläggning av frivilligcentraler/motsvarande verksamhet i Sverige

Frivilligcentral/motsvarande verksamhet:
Adress:
Namn på den som besvarar frågorna:
Befattning:
Telefon:
E-post:

1. Är den verksamhet Ni bedriver en frivillig central enligt definitionen nedan?

- Ja
 Nej, *sänd in enkäten i bifogat portofria kuvert*

I denna undersökning definieras frivilligcentral som:

- Ett *informationskontor* för frivilliga uppgifter.
- En *kontaktpunkt* mellan människor som önskar göra frivilliga insatser (till enskilda eller till organisationer) och de som har behov av att få t ex hjälp av frivilliga.
- En verksamhet som har till uppgift att *synliggöra* det frivilliga arbetet i närområdet och visa hur viktigt det är med frivilliga insatser.
- En verksamhet som bör *underlätta förhållandena* så att organisationer, grupper och enskilda kan göra insatser i närmiljön.
- En verksamhet som ska fungera som ett *komplement* till den offentliga och privata sektorn.

(Källa: Stiftelsen Centrum för samhällsarbete och mobilisering, CESAM)

Bakgrundsfrågor

2. Vem/vilka tog initiativet till att starta frivilligcentralen?

- Kommunen, ange vilken/vilka förvaltning/ar: _____
- Frivilligorganisation/er i kommunen, ange vilken/vilka: _____
- Både kommunen och frivilligorganisation/er, ange vilka: _____
- Annan, ange vilken: _____
- Vet ej

Eventuella kommentarer: _____

3. När startade frivilligcentralen?

År:

Frågor om verksamheten under november 2005

4. Vem finansierar frivilligcentralens verksamhet (november 2005)?

- Kommunen
- Frivilligorganisation/er i kommunen, ange vilken/vilka: _____
- Företag i kommunen, ange vilket/vilka: _____
- En eller flera av ovanstående tillsammans, ange vilka: _____
- Annan, ange vilken: _____

Eventuella kommentarer: _____

5. Vem driver frivilligcentralen (november 2005)?

- Kommunen
- Frivilligorganisation/er i kommunen, ange vilken/vilka: _____
- Företag i kommunen, ange vilket/vilka: _____
- En eller flera av ovanstående tillsammans, ange vilka: _____
- Frivilligcentralen som egen förening
- Annan, ange vilken: _____

Eventuella kommentarer: _____

6. Vilken verksamhet bedrivs på frivilligcentralen (november 2005)?

- a) Förmedling av kontakter mellan personer som vill ge respektive ta emot frivilliga sociala insatser (t.ex. punktinsatser som ledsagning till läkare, affär, post)

Ja
 Nej

- b) Sociala aktiviteter i frivilligcentralen (t.ex. kaféverksamhet, läsläsning, studiecirklar, föreläsningar)

Ja, ange vilken/vilka aktivitet/er: _____
 Nej

- c) Organisering av sociala aktiviteter utanför frivilligcentralen (t.ex. utflykter, stavgång, studiebesök)

Ja, ange vilken/vilka aktivitet/er: _____
 Nej

- d) Självhjälpsgrupper i frivilligcentralens regi (t.ex. överviktsgrupp, social fobigrupp)

Ja, ange vilken/vilka självhjälpsgrupp/er: _____
 Nej

- e) Annan verksamhet, ange vilken: _____

Eventuella kommentarer: _____

Ni som har svarat ”Nej” i fråga 6a gå vidare till fråga 9!

7. Vilka personer utför frivilliga sociala insatser via er förmedling (november 2005)? Här avses vem som ger t.ex. punktinsatser som ledsagning till läkare, affär, post etc.

Flera alternativ är möjliga

Arbetssökande

Förvärvsarbetande

Studerande

Pensionärer

Personer med sjuk-/aktivitetsersättning

Andra, ange vilken/vilka: _____

Eventuella kommentarer: _____

8. Vilka personer tar emot frivilliga sociala insatser via er förmedling (november 2005)? Här avses vem som tar emot t.ex. punktinsatser som ledsagning till läkare, affär, post etc.

Flera alternativ är möjliga

- Äldre personer
  - Personer med fysiska funktionshinder
  - Personer med psykiska funktionshinder
  - Personer med missbruksproblem
  - Andra, ange vilka: _____
- Eventuella kommentarer: _____

9. Vilka målgrupper vänder sig frivilligcentralens övriga verksamhet till (november 2005)? Med övrig verksamhet avses t.ex. sociala aktiviteter och självhjälpgrupper

Flera alternativ är möjliga

- Barn och unga
- Äldre personer
- Anhöriga
- Personer med fysiska funktionshinder
- Personer med psykiska funktionshinder
- Personer med missbruksproblem
- Andra, ange vilka: _____

10. Leds frivilligcentralen av en samordnare/föreståndare eller motsvarande (november 2005)?

- Ja
- Nej gå till fråga 15

11. Samordnaren/föreståndaren/motsvarande är:

Välj ett alternativ

- Oavlönad
- Avlönad av kommunen
- Avlönad av frivilligcentralen
- Avlönad av frivilligorganisation
- Avlönad av företag
- Avlönad av en eller fler av ovanstående tillsammans, ange vilka: _____

Eventuell kommentar: _____

12. Har samordnaren/föreståndaren/motsvarande fått utbildning inom ramen för sitt uppdrag på frivilligcentralen?

- Ja
 Nej, gå vidare till fråga 14

13. Om ja, vem har utbildat samordnaren/föreståndaren/motsvarande?

Flera alternativ är möjliga

- CESAM (Centrum för samhällsarbete och mobilisering)
 Kommunen
 Frivilligorganisation
 Studieförbund
 Annan utbildare, ange vilken: _____

Eventuella kommentarer: _____

14. Vilket stöd får samordnaren (november 2005)?

Flera alternativ är möjliga

- Inget stöd
 Enskild handledning
 Grupphandledning
 Annat stöd, ange vilket:
_____

Eventuella kommentarer: _____

15. Hur många personer har frivilligcentralen som *utför* frivilliga sociala insatser (november 2005)? Här avses hur många som ger t.ex. punktinsatser som ledsugning till läkare, affär, post etc.

- 1–4 personer
 25–49 personer
 50–74 personer
 75–99 personer
 100 personer eller fler, ange antal: _____

Eventuella kommentarer: _____

16. Hur många personer har frivilligcentralen som tar emot frivilliga sociala insatser (november 2005)? Här avses hur många som tar emot t.ex. punktinsatser som ledsagning till läkare, affär, post etc.

- 1–24 personer
 25–49 personer
 50–74 personer
 75–99 personer
 100 personer eller fler, ange antal: _____

Eventuella kommentarer:

---

17. Vilket stöd får de frivilliga (november 2005)?

Flera alternativ är möjliga

- Inget stöd
 Enskild handledning
 Grupphandledning
 Utbildning/kurs
 Annat stöd, ange vilket: _____

Eventuella kommentarer:

---

18. Har frivilligcentralen någon försäkring för de frivilliga (november 2005)?

- Ja, i försäkringen ingår: _____
 Nej

Eventuella kommentarer: _____

19. Hur hanterar frivilligcentralen etiska frågor (november 2005)?

Flera alternativ är möjliga

- De som ger frivilliga sociala insatser får information om etiska frågor som "tystnadsplikt"
 De som ger frivilliga sociala insatser får underteckna en "tystnadsförsäkran"
 Annat, ange vad: _____
 Inget av ovanstående

Eventuella kommentarer:

---

20. För frivilligcentralen samtal med fackliga organisationer om frivilliga sociala insatser (november 2005)?

Ja, med en facklig organisation, ange vad som diskuteras:

_____

Ja, med flera fackliga organisationer, ange vad som diskuteras:

_____

Nej

Eventuella kommentarer: _____

Avslutande frågor

21. Hur marknadsför sig frivilligcentralen?

Via...

Broschyrer

Affischer

Annonser i lokaltidningen

Hemsida/Internet

Annat sätt, ange vilket: _____

Ingen marknadsföring sker

Eventuella kommentarer: _____

22. Hur rekryteras frivilliga till frivilligcentralen?

Genom...

Annonser i lokaltidningen

Hemsida/Internet

Frivillig organisation

Tips från frivilliga

Annat sätt, ange vilket: _____

Eventuella kommentarer: _____

23. Känner Du till någon annan frivilligcentral i Er kommun?

Ja, ange vilken med namn, adress, telefon: _____

Nej

Tack för din medverkan!

Följebrev

OBS! Texten har hämtats från följbrevet som var insatt i Socialstyrelsens brevmall. Detta innebär att Socialstyrelsens logga och kontaktinformation saknas i nedanstående text.

Kartläggning av frivilligcentraler/motsvarande verksamhet i Sverige

I början av 1990-talet började frivilligcentraler att etableras på olika platser i Sverige. Det har gjorts några fallstudier av verksamheten, men inga mer systematiska studier. Socialstyrelsen ska därför göra en kartläggning av frivilligcentraler/motsvarande verksamhet i Sverige. (Det finns andra benämningar på frivilligcentral som resursbank, förmedlingstjänst, volontärbyrå m.fl.) Syftet med kartläggningen är att få en bättre bild över var dessa verksamheter finns och hur de arbetar.

Jag har först försökt att identifiera var i landet det finns frivilligcentraler eller motsvarande verksamhet genom att skicka en enkät till socialcheferna i alla kommuner i Sverige. På så sätt har jag fått Ditt namn. Nu hoppas jag att Du vill medverka i kartläggningen genom att fylla i bifogad enkät. De flesta frågorna handlar om förhållandena i verksamheten under november 2005. För att vi ska försöka fånga in så många frivilligcentraler som möjligt avslutas enkäten med en fråga om Du känner till någon annan frivilligcentral i Din kommun. Om Du tycker att utrymmet för fri text i enkäten inte är tillräckligt tilltaget går det bra att skriva ned kommentarer på ett separat blad. Var i så fall noga med att ange vilken fråga som avses.

Nedan definieras vad som i denna undersökning menas med frivilliga organisationer, frivilliga sociala insatser och frivillig.

Definitioner

Frivilliga organisationer är sammanslutningar som har bildats utifrån gemensamma idéer eller intressen, har en viss offentlig karaktär och något slags organisatorisk form, kan bildas och upplösas utan beslut från myndighet, bygger på frivillig anslutning och ett personligt medlemskap i någon form och syftar inte till privat ekonomisk vinst. (Källa: Frivilligt socialt arbete – Kartläggning och kunskapsöversikt, SOU 1993:82).

Frivilliga sociala insatser är oavlönade arbetsinsatser som t.ex. regelbundna träffar mellan en frivillig som hjälper en och samma mottagare genom exempelvis besök i hemmet och promenader, eller gör punktinsatser som t.ex. ledsagning till läkare, affär, post och bank.

En *frivillig* är enligt denna undersökning en person som gör frivilliga sociala insatser oavlönat.

Kontakta mig gärna per e-post eller per telefon om Du undrar över något som rör enkäten, se brevhuvudet. Skicka den ifyllda enkäten till mig, i bifogat portofria svarskuvert, **senast fredagen den 9 december 2005.**

Vänliga hälsningar

Stina Törnell Sandberg
Utredare

Bilagor

Enkät – Kartläggning av frivilligcentraler motsvarande verksamhet

Kvalitetsdeklaration av statistiska metoder

Socialstyrelsen har genomfört en utredning om frivilligcentralernas verksamhet. Syftet med undersökningen var att få en bättre bild över var dessa verksamheter finns och hur de arbetar. Ett led i utredningen var att samla in uppgifter om vilken verksamhet de bedriver samt deras finansiering, målgrupper osv. Denna kvalitetsdeklaration utgör ett underlag för bedömning av undersökningens kvalitet.

Population

Den population som utredningen gäller omfattar frivilligcentraler enligt följande definition:

- Ett informationskontor för frivilliga uppgifter.
- En kontaktpunkt mellan människor som önskar göra frivilliga insatser (till enskilda eller till organisationer) och de som har behov av att få t.ex. hjälp av frivilliga.
- En verksamhet som har till uppgift att synliggöra det frivilliga arbetet i närområdet och visa hur viktigt det är med frivilliga insatser.
- En verksamhet som bör underlätta förhållandena så att organisationer, grupper och enskilda kan göra insatser i närmiljön.
- En verksamhet som ska fungera som ett komplement till den offentliga och privata sektorn.

Datainsamling

För att nå frivilligcentralerna har Socialstyrelsen i ett första steg hämtat in adressuppgifter om dessa från kommunerna, se bilaga 3 Enkät till socialcheferna. En adresslista med 153 poster sammanställdes.

Frivilligcentralerna fick sedan en blankett med frågor och ett informationsbrev via post, se bilagorna 2 och 3. Datainsamlingen pågick under vintern 2005/06. Socialstyrelsen genomförde en första granskning av de inkomna svaren för att i ett tidigt skede kunna ta återkontakt ifall uppgiftslämnarna missuppfattat någon fråga. Företaget Backup AB registrerade de inkomna blanketterna. Innan resultatframställning kontrollerades datafilen med hjälp av logiska kontroller och kontroll av tillåtna värden.

Ramtäckning

Vid kvalitetsbedömning av en undersökning är det viktigt att beakta hur väl rampopulationen stämmer överens med målpopulationen, dvs. hur väl man nått de objekt som man avsåg att mäta. I denna undersökning har man bett

respektive kommun att lämna adressuppgifter till de frivilligcentraler som finns i kommunen. Dessutom har ett par testpersoners förteckningar över frivilligcentraler stämts av mot kommunernas uppgifter om verksamheterna. Av de 153 adresser som kom in visade sig 69 vara adresser till frivilligcentraler enligt den definition som avsågs. Misstämningen kan t.ex. bero på att man från kommunens sida

- har missförstått definitionen av frivilligcentraler
- har trott att verksamheten uppfyller alla kriterier enligt definitionen
- hellre har lämnat för många adresser än för få, så att verksamheterna själva får avgöra om man uppfyller kriterierna.

Det kan också vara så att frivilligcentraler inte kommit med i denna undersökning eftersom de som tillfrågats inte känner till om det finns en frivilligcentral.

Mätning

Ett mätfel uppstår när en angiven uppgift avviker från det sanna värdet. Att ett mätfel uppstår kan t.ex. bero på att frågan missförstås. För att reducera mätfelen har frågeblanketten konstruerats av en ämneskunnig, en enkätfrågekonstruktör och en statistiker. Frågeblankett och följebrev har testats på sex personer med stor erfarenhet av att driva frivilligcentraler, en representant för Cesam och en representant för Forum för frivilligt socialt arbete. Vidare har det insamlade materialet granskats genom olika manuella och maskinella kontroller. I samband med granskningen har kontakter tagits med uppgiftslämnarna och fel har kunnat rättas till.

Bortfall

Samtliga frivilligcentraler har besvarat frågeblanketten. Däremot förekommer det bortfall på enstaka enkätfrågor, men någon korrigerings för bortfallet har inte gjorts. Om observationer med bortfall avviker från övriga observationer uppstår ett bortfallsfel.

Resultatframställning och bearbetning

Uppgifterna i de insamlade enkäterna har sammanställts i tabeller och i dem redovisas hur frågorna har besvarats med både antalsuppgifter och procentandelar. Som nämnts i avsnittet bortfall ovan har någon vägning (korrigerings) för bortfall inte gjorts. Detta innebär att man via resultaten endast uttalar sig om de svarande.

Vid bearbetningen kan fel uppstå. För att förhindra detta finns kontroller vid registrering och de numeriska beräkningarna, och en slutkontroll av resultaten.

